

KVR af Ursin Anne(VM)

17.01.2020
JULKINEN

Asia

Vihreän siirtymän rahoitus; Kestävä Eurooppa - investointiohjelma

Kokous

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Euroopan vihreän kehityksen investointiohjelmaa koskeva tiedonanto julkistettiin 14.1.2020 (KOM(2020) 21 lopullinen). Sen osat ovat Euroopan vihreän kehityksen investointiohjelma ja oikeudenmukaisen siirtymän mekanismi. Ensin mainittua kutsutaan myös Kestävä Eurooppa –investointiohjelmaksi.

Komissio esitti 11.12.2019 (KOM(2019) 640 lopullinen) Euroopan vihreän kehitysohjelman, jonka tavoitteena on tehdä Euroopasta ensimmäinen ilmastoneutraali alue vuoteen 2050 mennessä. Euroopan siirtyminen kestävään talouteen edellyttää huomattavia investointeja kaikilla sektoreilla: vuoden 2030 ilmasto- ja energiatavoitteiden saavuttaminen edellyttää 260 miljardin euron vuotuisia lisäinvestointeja vuoteen 2030 saakka. Euroopan vihreän kehityksen investointiohjelma ja oikeudenmukaisen siirtymän mekanismi ovat osa Euroopan vihreää kehitysohjelmaa ja ne muodostavat ohjelman investointipilarin.

Euroopan vihreän kehitysohjelman kansallinen valmistelu tehdään VNK:n johdolla. Euroopan vihreän kehitysohjelman investointiohjelman rahoituksesta neuvotellaan EU:ssa monivuotisten rahoituskehysten valmistelun yhteydessä. Oikeudenmukaisen siirtymän mekanismia koskevasta valmistelusta vastaa TEM. Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston yksityiskohtiin tullaan ottamaan kantaa asiaa koskevan lainsäädäntöaloitteen käsittelyn yhteydessä.

Suomen kanta

Suomi kannattaa tavoitetta siirtymisestä ilmastoneutraaliin talouteen Euroopassa vuoteen 2050 mennessä. Suomi katsoo, että kyseessä on mittava haaste, mutta samalla myös mahdollisuus. Suomi korostaa, että siirtymä ilmastoneutraaliin talouteen luo myös merkittäviä liiketoimintamahdollisuuksia.

Suomen hallitus on hallitusohjelmassaan asettanut tavoitteeksi sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestäväen Suomen rakentamisen. Suomi muun muassa tavoittelee hiilineutraalisuutta vuoteen 2035 mennessä. Esitetty investointiohjelma on linjassa Suomen asettamien ilmastotavoitteiden kanssa.

EU:n talousarvio sekä jäsenvaltioiden julkinen rahoitus eivät yksin riitä huomattavien investointitarpeiden rahoittamiseen. Julkisen rahoituksen rooli on vauhdittaa yksityisen rahoituksen suuntautumista vihreisiin kohteisiin. Suomi pitää ensiarvoisen tärkeänä, että EU:ssa luodaan suotuisat puitteet ja tarkoituksenmukaiset instrumentit, joiden avulla voidaan mahdollisimman kustannustehokkaasti kannustaa yksityisiä toimijoita edistämään ja rahoittamaan kestäviä investointeja.

Suomen kantoja Euroopan vihreän kehitysohjelmaan tullaan tarkentamaan ohjelmaan sisältyvien aloitteiden ja lainsäädäntöehdotusten sekä niiden rahoituksen täsmennyssä.

Pääasiallinen sisältö

Komission tiedonannon mukaan Euroopan vihreän kehityksen investointiohjelmalla on tarkoitus saada alkavan vuosikymmenen kuluessa liikkeelle vähintään biljoonan euron kestävät investoinnit. Ohjelman avulla on tarkoitus ohjata julkisia investointeja vihreän siirtymän rahoitukseen ja saada liikkeelle myös yksityisiä varoja EU:n rahoitusvälineiden, erityisesti InvestEU-ohjelman, kautta. Investointiohjelmaan kuuluvalla oikeudenmukaisen siirtymän mekanismilla on tarkoitus varmistaa, että vihreä siirtymä on reilu ja oikeudenmukainen.

Euroopan vihreän kehityksen investointiohjelman avulla on tarkoitus rahoituksen ohella luoda sääntelykehys, joka helpottaisi ja houkuttelisi julkisia ja yksityisiä investointeja, jotta siirtymä kohti ilmastoneutraalia, vihreää, kilpailukykyistä ja osallistavaa taloutta voidaan toteuttaa.

Komissio asettaa Euroopan vihreän kehityksen investointiohjelmalle tiedonannossaan kolme päätavoitetta:

- Lisätä siirtymän rahoitusta ja kanavoi alkavan vuosikymmenen kuluessa EU:n talousarviosta ja siihen liittyvistä välineistä sekä InvestEU:sta kestävien investointien tukemiseen rahoitusta, jolla toteutetaan kestäviä investointeja vähintään biljoonalla eurolla. Euroopan investointipankilla on tässä yhteydessä keskeinen tehtävä.
- Luoda yksityisille sijoittajille ja julkiselle sektorille suotuisat puitteet toteuttaa kestäviä investointeja.
- Tarjota tukea hankkeiden toteuttajille yksityisellä ja julkisella sektorilla kestävien hankkeiden määrittämisessä, jäsentämisessä ja toteuttamisessa. InvestEU:n yhteydessä perustetulla neuvonanto- ja tietoaustalla (Invest EU Advisory Hub) ja sen edelleen kehittämisellä on tässä tärkeä rooli.

Komissio on jo aiemmin seuraavaa rahoituskehyskautta koskevissa esityksissään ehdottanut, että ilmastotoimiin ja ympäristöön liittyviin menoihin käytetään 25 prosenttia tulevan rahoituskauden talousarvion koko määrästä. Erityisesti yhteisen maatalouspolitiikan ohjelmien, Euroopan aluekehitysrahaston, koheesiorahaston ja Horisontti Eurooppa-tutkimusohjelman varoja kohdentuu merkittävä määrä 25 prosentin ilmasto- ja ympäristötavoitteiden toteuttamiseen. InvestEU:n avulla on tarkoitus vivuttaa vuosina 2021–2030 yksityisiä ja julkisia ilmasto- ja ympäristöinvestointeja noin 279 miljardia euroa. Annettavan EU:n talousarviotakuun ansiosta EIP-ryhmä ja muut toteutuskumppanit voivat rahoittaa enemmän ja riskialttiimpia hankkeita ja saada mukaan yksityisiä sijoittajia. Lisäksi ohjelmaa rahoitetaan EU:n päästökauppajärjestelmästä.

Komission mukaan oikeudenmukaisen siirtymän mekanismi on keskeinen väline, jonka avulla varmistetaan, että siirtyminen ilmastoneutraaliin talouteen toteutetaan oikeudenmukaisesti niin, että ketään ei jätetä jälkeen. Oikeudenmukaisen siirtymän mekanismin avulla on tarkoitus tarjota kohdennettua tukea, jotta kaudella 2021–2030 saadaan investoitua vähintään 143 miljardia euroa niillä alueilla, joilla siirtymän yhteiskunnalliset ja taloudelliset vaikutukset ovat suurimmat.

Oikeudenmukaisen siirtymän mekanismi käsittäisi komission mukaan kolme pääasiallista rahoituslähdettä:

- Oikeudenmukaisen siirtymän rahastoon on tarkoitus osoittaa 7,5 miljardia euroa uutta EU-rahoitusta, joka täydentää seuraavaa monivuotista rahoituskehystä koskevaa komission ehdotusta. Rahoitus olisi pääasiassa avustuksia alueille, joihin siirtymän taloudelliset ja yhteiskunnalliset vaikutukset kohdistuvat kielteisimmin fossiilisten polttoaineiden tuotannossa odotettujen työpaikkojen menetysten ja kasvihuonekaasuvaltaisimpien teollisuuslaitosten tuotantoprosessien muuttamisen vuoksi. Näin voidaan saada toteutettua 35-50 miljardin euron uudet kestävä investointihankkeet.
- InvestEU-ohjelmaan kuuluvan oikeudenmukaisen siirtymän järjestelyn tavoitteena on saada liikkeelle jopa 45 miljardin euron investoinnit liittyen esim. hiilestä irtautumista koskeviin hankkeisiin ja alueiden talouden monipuolistamiseen. Eritysjärjestelyn tavoitteena on houkuttaa yksityisiä investointeja.
- Julkisen sektorin lainajärjestely, joka toteutetaan EIP:n kanssa ja jota tuetaan EU:n talousarviosta. Tavoitteena on saada liikkeelle 25–30 miljardin euron investoinnit esim. energia- ja liikenneinfrastruktuuriin, kaukolämpöverkkoihin ja rakennusten kunnostamiseen.

Jotta jäsenvaltiot voivat saada tukea oikeudenmukaisen siirtymän mekanismista niiden pitäisi laatia alueelliset oikeudenmukaisen siirtymän suunnitelmat komission hyväksyttäväksi. Suunnitelmien olisi oltava johdonmukaisia kansallisten energia- ja ilmastosuunnitelmien sekä ilmastoneutraalin talouteen siirtymisen kanssa. Oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta voisivat saada tukea kaikki EU:n jäsenmaat siirtymähaasteen suuruus, yhteiskunnalliset haasteet sekä jäsenvaltion taloudellisen kehityksen taso huomioon ottaen. Tuki keskitettäisiin kussakin jäsenvaltiossa niihin alueisiin ja aloihin, joihin siirtymä vaikuttaa eniten, koska ne ovat riippuvaisia fossiilisista polttoaineista tai hiili-intensiivisistä prosesseista.

Ehdotukset oikeudenmukaisen siirtymän mekanismista ja rahastosta on esitetty tilanteessa, jossa EU:n monivuotisesta rahoituskehystä käytävät neuvottelut ovat edenneet varsin pitkälle. Suomen neuvoston puheenjohtajana julkaisemassa neuvottelupaketissa on oikeudenmukaiselle siirtymämekanismille sisällytetty pour memoir-kohta, joka mahdollistaisi määrärahan kohdentamisen tähän uuteen välineeseen.

Euroopan investointipankin rooli Euroopan vihreän kehityksen investointiohjelmassa on tärkeä. EIP on tärkein InvestEU:n toteutuskumppani 75 prosentin osuudella. 25 prosentin osuuden jakavat muut kansainväliset rahoituslaitokset sekä kansalliset toimijat. InvestEU:hun kuuluu erityinen oikeudenmukaisen siirtymän järjestely, jolla luodaan lisäinvestointeja alueilla, joilla vaikutukset ovat suurimmat. Toiseksi EIP osallistuu EU:n talousarviosta tuettavaan julkisen sektorin lainajärjestelyyn myös omalla riskillä myönnettävällä lainoituksella. EIP:n odotetaan edistävän Euroopan vihreän kehityksen investointiohjelmalla sillä tavoin, että EU:n rahoitusvälineiden avulla saadaan liikkeelle noin 250 miljardin euron investoinnit. Lisäksi EIP on ilmoittanut kaksinkertaistavansa

ilmastotavoitteensa nykyisestä 25 prosentista 50 prosenttiin vuoteen 2025 mennessä, mikä toteutuessaan lisää ilmastohankkeiden rahoitusta merkittävästi.

Komissio on ilmoittanut tarkastelevansa valtioneuvoston sääntöjä sekä julkisia hankintoja koskevia sääntöjä 2021 mennessä ympäristön ja energia osalta, jotta ne olisivat linjassa vihreän kehityksen kanssa. Valtiontukea voisi nyt annetun tiedonannon mukaan kohdentaa nykyistä joustavammin tukemaan ilmastoneutraaliin talouteen siirtymistä esimerkiksi rakennusten energiatehokkuuden parantamiseksi, kaukolämpöhankkeisiin sekä hiilivoimalaitosten sulkemiseen. Lisäksi komissio aikoo arvioida innovaatio- ja modernisaatiorahastojen roolia osana päästökauppajärjestelmän tarkistusta.

Komissio mainitsee tiedonannossaan myös keskeisiä askelmerkkejä kohti kestävän kehityksen aseman vahvistamista rahoitusjärjestelmän näkökulmasta. Komissio jatkaa työtään rahoitusmarkkinoiden viherryttämisessä. Komissio tulee päivittämään kestävän rahoituksen strategian vuoden 2020 kolmannen neljänneksen aikana. Kestävän rahoituksen luokitusjärjestelmän (ns. taksonomia) osalta komissio jatkaa työtä teknisten tarkastusvaatimusten osalta ja samalla tutkii luokitusjärjestelmän mahdollista laajempaa hyödyntämistä.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

-

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

Talouspolitiikan koordinointi ja kansainväliset rahoituskysymykset- jaosto 24.1.2020.
EU-ministerivaliokunta 31.1.2020.

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta.

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

Taloudellisia vaikutuksia arvioidaan ja niihin otetaan kantaa ohjelmaan sisältyvien aloitteiden ja lainsäädäntöehdotusten yhteydessä. EU:n talousarviorahoituksen määrään ja sen taloudellisiin vaikutuksiin otetaan kantaa monivuotisesta rahoituskehystä käytävien neuvottelujen yhteydessä.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

InvestEU muodostaa keskeisen osan Kestävä Eurooppa – investointiohjelmasta. InvestEU:sta on informoitu eduskuntaa (U 64/2018 vp).

Asiakirjat

Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle, alueiden komitealle: Kestävä Eurooppa – investointiohjelma eli Euroopan vihreän kehityksen investointiohjelma, KOM(2020) 21 lopullinen.

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

VM/KVR, finanssineuvos Anne af Ursin, p. 02955 30058, anne.af.ursin@vm.fi

VM/KVR, finanssineuvos Kristina Sarjo, p. 02955 30055, kristina.sarjo@vm.fi

VM/BO, erityisasiantuntija Vesa Kulmala, p. 02955 30548, vesa.kulmala@vm.fi

EUTORI-tunnus

EU/2020/0421

Litteet**Viite**

Asiasanat
Hoitaa

Tiedoksi
